

Pisica neagra, pisica alba, urgența și oazele

Uneori, pentru a identifica mai ușor cele mai potrivite opțiuni și abordări politice, ajuta sa schimbi sistemul de referință. De exemplu, daca transpunem spectrul politic în lumea pisicilor, parca devine mai ușor de observat ca exista mai multe perspective de analiza și variații ale acestora.

Una dintre aceste perspective este aceea ca nu sunt diferențe fundamentale între pisici, culorile diferite nerelevând vreo varietate notabila de natura, instincte sau comportamente. De obicei, aceasta abordare tinde spre o generalizare și nivelare “*în jos*”, de tipul sunt toți “*o apa și un pamânt*”. Desigur, aceasta este o poziționare contraproductiva, macar prin prisma faptului ca întotdeauna exista un rau mai mic, dar care este încă împartașita pe o scara destul de larga în România.

O alta perspectiva tinde, dimpotriva, spre o opoziție majora, de tip alb-negru, în care « pisicile » (partidele politice) sunt vazute ca foarte diferite în sine, prin simpla culoare afișata. Aceasta este alimentata și de tactica destul de comuna la nivelul oricarui partid, de diferențiere de “brand”, precum și de prezentare a propriei tabere într-un alb luminos, cel puțin prin opoziție cu adversarul principal descris mai mereu, în bloc, ca o catastrofa întunecata.

Și numarul celor tentați de aceasta poziționare (care implica susțineri sau opoziții aproape fara rezerve sau excepții) pare destul de mare. Pe lângă strategiile partidelor de comunicare, au contat în aceasta privința și evoluții mai largi (și nu doar de la noi) care au împins de ani buni spre emoțional și simplificari. Chiar și culorile politice intermediare tind sa fie categorisite tot prin raportare la (mai) alb și (mai) negru.

O a treia abordare este aceea ca “*nu conteaza daca pisica este alba sau neagra – daca prinde șoareci, este o pisica buna*”. Aceasta a fost urcata la începutul anilor 70” la rangul de teza politica majora de Deng Xiaoping, cel care a introdus în China reformele economice care au stat la baza succesului chinez din ultimii 35 de ani. Accentul e pus aici pe diferențierea pe baza de acțiune și rezultate tangibile – ce se declara și ce s-a facut în trecut, nefiind suficient.

O ultima perspectiva pe care aș menționa-o e ilustrata oarecum[1] de filmul lui Emir Kusturita din 1998, « Pisica neagra, pisica alba » (« Pisica neagra, motanul alb » în versiunea originala). E o comedie plina de viața și hazard, dar în care pisicile apar, de fapt, mai mult în titlu și la final, ca martori la o cununie. Adica, un fel de actori în lumea lor, dar care, deși domina titlul filmului, sunt mai mult spectatori ai vieții societății umane reale, nereușind cu adevarat sa contribuie la progresul acesteia, dar putând împiedica unele împliniri.

Deși toate cele de mai sus sunt observabile în România, este, cred, totuși, evident ca abordarea promovata de Deng Xiaoping e cea mai focusata pe necesitățile interesului general chiar daca și culorile politice au importanța lor

intrinseca.

Desigur, este fundamental de înțeles ca acesta se referea la politici publice ca produs al analizei și deciziei unor partide, nu la partide ca atare. Pot fi partide care sa prinda “șoareci”, dar pentru ele însele și în moduri care sa lase puțin loc pentru ca statul, în ansamblu, sa mai “prinda” vreun rezultat pozitiv.

Pe cale de consecință, ar trebui analizat tot timpul cine se comporta doar ca un politician și cine ca un om de stat, diferența esențială fiind exact cea de mai sus – ce face și în folosul cui, raportat la interesul general, mai ales în privința mizelor mari.

Aș adauga ca România nu numai ca nu-și mai prea permite sa divagheze altfel decât ca joc politic prin celelalte trei abordari menționate, dar, ca orice țara destul de mica și aflata într-o lume în reșezare, are un interes major și în privința felului în care se “prind șoarecii”. La pisici, nu prea conteaza, dar la oameni, fara atenție la valori și echilibru, chiar și o abordare pragmatica va avea mult timp de acum încolo o problema, fiind important ca puterea simbolica sa fie o prioritate constanta a oricarui decident politic.

În orice caz, având în vedere o serie de pasive acumulate în ultimii 30 de ani, precum și complicarea din ultimii ani a peisajului global, interesul României, atât pentru a prinde din urma alte state, cât și pe plan valoric, reclama schimbarea sau ajustarea a numeroase politici publice.

Din pacate, timpul nu mai (prea) are rabdare, cum ar spune Marin Preda, configurarea unui stat modern și inclusiv[2] apropiindu-se de zona urgențelor. Timpul curge, astfel, în prezent mai degraba în defavoarea României, riscurile economice și chiar securitare fiind în creștere.

Nu numai ca perioada ramasa până la unele schimbari semnificative care vor reduce marja de manevra nu este mare, dar urmatorii 3-4 ani vor fi afectați de evoluții deja lansate care nu prea permit un progres masiv în anumite zone (chiar daca s-ar lua decizii bune). Este însa, foarte important sa fie luate decizii bune acolo unde se poate și sa nu fie adâncite dezechilibrele în rest.

Pe lângă destule alte aspecte, cel puțin 5 elemente ar necesita, cred, o atenție majora din partea decidenților politici și societății în general, o parte cu componenta internaționala, altele pur interne.

1. Uniunea Europeana a intrat deja într-o situație economica terna spre dificila și nu va ieși cel puțin 3 ani din ea

Raportul european de prognoza economica publicat în noiembrie 2018[3] anticipa o scadere a creșterii economice a zonei euro de la 2,4% în 2017 la 1,9% în 2019 și 1,7% în 2020.

Cel pe 2019,[4] publicat pe 7 noiembrie, anticipeaza ca anul acesta se va finaliza cu o creștere de 1.1%, relevant mai slaba decât prognozat anul trecut (1,7%) și actualizeaza „în jos” și prognozele pentru 2020 și 2021 la 1,2% pe an. De asemenea, sugereaza scepticism și pentru perioada imediat de dupa.

Cu aproximativ 75% din exporturi catre alte țari din Uniunea Europeana, România are o creștere economica destul de facila ori de câte ori UE merge bine, ceea ce s-a confirmat și în ultimii ani. Creșterea a fost procentual chiar mai mare decât a UE, în principal, pentru ca punctul de plecare este mult mai jos și ponderea producției în economie înca este peste cea din UE (aprox. 25% față de aprox. 18%), aceasta activitate fiind cea cu un potențial de creștere a productivității mai mare.

Când însa UE intra în perioade slabe, efectul asupra României este, de asemenea, supra-dimensionat. În astfel de

situații și costul îndatorării devine mai mare, agravând bilanțul. De aceea și este foarte important pentru România să promoveze politici contra-ciclice în perioadele de creștere economică, pentru a avea din ce trece ușor peste perioadele proaste.

Pentru ca ultimii ani nu au fost folosiți contra-ciclic (de altfel, rar s-a procedat altfel în ultimii 30 de ani), cheltuielile pur de funcționare a statului crescând semnificativ, iar consumul fiind stimulat deconectat de productivitate, perioada economică slabă europeană care urmează va prinde România din nou pe picior greșit.

Scaderea producției industriale a României din primele 9 luni ale lui 2019[5] a fost mai puțin vizibilă, creșterile de salarii susținând pentru moment consumul ce ține de alte ramuri economice, dar este o consecință naturală a celor de mai sus și unde ar trebui atenție pentru o gestiune cât mai eficientă. Știrile recente despre magnitudinea deficitului bugetar prognozat pentru anul acesta și următorul arată deja limitele cumpărării de creștere economică în parte cu proprii bani.

Sprijinirea investițiilor și a mediului de afaceri în general va fi foarte importantă.

2, Creșterea tensiunilor dintre SUA și UE risca să intre într-o fază de termen lung, greu reversibilă, iar un Brexit confirmat nu ar ajuta

Se spunea, cred că de către Valentin Naumescu, că suntem în situația paradoxală în care, în cadrul UE, atât Vestul Europei, cât și Estul consideră că au fost cumva pacaliți de către ceilalți, care au profitat mai mult decât trebuia.

Creșterea tensiunilor dintre SUA și UE adaugă fondului de mai sus complexități delicate pentru România, mai ales dacă se intră într-o fază de termen lung. Dacă până la urmă are loc, Brexit-ul ar pune și el un umăr la reșezări care pot costa în România în următoarea decadă.

Și aici trebuie multă grijă și să nu se piardă din vedere că, așa cum România a învățat de pe vremea războiului rece, economicul încă urmează politicul.

3. Aproximativ 14% din PIB-ul României și 26% din exporturi sunt legate de industria auto, aflată în plin proces de regândire strategică la nivel global

Cifrele de mai sus au fost confirmate atât dinspre sectorul public, cât și dinspre cel privat[6]. Ele reflectă un atu foarte important pentru România, dar și o expunere potențială pe măsura procentelor respective.

Or, evoluțiile anticipate la nivel global în industria auto sunt majore și destul de rapide, liderii actuali ai unora dintre acestea fiind localizați în afara continentului european.

Dacă nu a avut loc deja, o analiză strategică vizând menținerea României și în viitor în zona de referință a ceea ce se întâmplă în domeniu ar fi mai mult decât necesară în acest context, cu un plan de acțiune holistic și de termen lung. Abordările de imagine și de concurență politică nu numai că sunt mult mai puțin eficiente, dar chiar pot să neliniștească și să descurajeze. Subiectul ar merita și un grup de lucru interministerial permanent, precum și unul de dialog constant cu sectorul privat și poate chiar unul mixt politic la nivelul Parlamentului.

4. Pe lângă slaba pregătire pentru a face față următoarei crize economice, mai sunt doar aproximativ 13 de ani până la ieșirea masivă la pensie a generațiilor „decreștelor”.

„Decreții” au „apărat” începând cu 1967, an în care, raportat la datele INS, s-au născut în România circa 526.000 de copii, aproape dublu față de anul 1966. În anul 1968 s-au născut aproximativ 512.500 copii, iar în 1969 puțin peste 460.000 copii, etc. Prin comparație, numărul de nașteri în România în anul 2017 a fost de aproximativ 192.000.[7]

Cu alte cuvinte, generațiile respective care vor ieși la pensie vor fi mai mult de duble numeric față de generațiile care le înlocuiesc. Practic, în aproximativ 10 ani de la ieșirea la pensie a primei astfel de generații, numărul de pensionari din România va crește cu peste 2 milioane de persoane.

Consecințele asupra finanțelor publice, și așa sub presiune, precum și asupra marjelor politice și investiționale mai largi sunt de așteptat să fie majore. Maririle de salarii generează flexibilități interesante în zona de pensii, dar temporare, evoluții de tipul de mai sus necesitând mult realism și pregătire.

Or, o bună pregătire pentru acel moment, inclusiv o eventuala lungire a vârstei de pensionare necesită un climat politic mult mai rezonabil și aliniat decât cel cunoscut de România de ceva ani. Speranța în descoperiri tehnologice care să genereze bogăție pentru toată lumea nu are suport, cel puțin în următoarele decenii și risca doar să alimenteze tendințe spre comoditate și dezangajare.

Japonia analizează, de exemplu, mărirea vârstei de pensionare la 70 de ani. Dacă o țară aflată în avangarda roboticii, cum este Japonia, nu consideră realist să aștepte un corn al abundenței tehnologice și se gândește la asta, pensionarii românești la 45 de ani (privind unele categorii profesionale) și majorarea punctului de pensie pentru mai toată lumea cu 40% dintr-un foc par cu atât mai defazate și risca să ducă la o rostogolire a unui bulgare mult mai mare în viitor, chiar dacă speranța de viață a japonezilor este cu câțiva ani buni peste cea a românilor.

5. Nu în ultimul rând, lupta unor segmente din elita de facto demarată în 1989 nu s-a încheiat și risca să coste în continuare, inclusiv în timp pierdut

Fragmentarea elitelor de facto din România este excesivă și evidentă, depășind nivelul pur politic. Dincolo de fundamentul absolut legitim al unor diferențe și de faptul că România nu este singura țară cu probleme în acest sens, din păcate, este un fapt statistic că țările care nu reușesc să dezvolte o elita de facto preponderent unitară în viziunea pe valorile cheie și pe marile teme acumulează decalaje și slabiciuni serioase.

Câștigarea unor alegeri este insuficientă în această privință, ciclurile electorale din România confirmând din nou și din nou că nicio zonă politică nu a reușit încă să dobândească o platformă suficient de largă și de profundă în stat și societate încât concurența politică să nu implice lupte mult mai la propriu decât ideal și alocarea unor energii enorme spre altceva decât problemele reale de interes general.

Deși premisele s-au mai îmbunătățit, fără ajustări de strategie nu par să fie șanse de reglare suficientă a acestui aspect pe termen scurt, cele două rînduri de alegeri de anul viitor riscând să ducă la pierderea cel puțin a unui an (prin amânarea sau sub-calibrarea unor decizii necesare, dar nepopulare).

Ca o concluzie la partea de urgență, nu numai că un viitor prosper necesită o modificare substanțială a unor abordări, dar ar trebui și acționat destul de rapid și realist (și fără a renunța la principii).

Aici ajunge la partea de oaze din titlul articolului. Cred că trebuie conștientizat atât că politicile de dezvoltare larg inclusive sunt o necesitate umană și politică în România, cât și că ele trebuie construite, de fapt, destul de neinclusiv, în sensul supra-implicării oazelor de expertiză și experiență relevantă. Motivul fundamental este acela că România este deja o țară de oaze în tot ce implică aspecte dificile.

Nu este vorba de elitism, ci de complexitatea lumii actuale care face ca politicile publice sa necesite grupuri de lucru diversificate, cu persoane cu expertiza și experiența reala în ce fac și care pot efectiv sa aduca valoare adaugata discuției respective. Nu trebuie facut apel la proverbe orientale pentru a se înțelege ca atunci când plantezi un petic de iarba în deșert, va trece puțin timp până când deșertul va acoperi și acel loc.

În lumea politicilor publice, o oaza de expertiza poate genera mecanisme care sa stimuleze dinamici pozitive în numeroase alte zone, în timp ce a încerca un mixt excesiv în faza de concepție sau cea de standardizare a implementarii va duce la decizii „șchioape”, sau deturnari cu totul, ceea ce va descuraja implicarea de calibru și acolo unde ea ar fi posibila.

Fara o schimbare reala a politicilor publice cheie, conceputa și standardizata ca implementare în grupuri de lucru compuse predominant pe baze meritocratice, România risca sa fie și peste 30 de ani o țara cu zone întinse de subdezvoltare și doar cu oaze de progres (peisagistice, economice, profesionale, educaționale, medicale, etc).

Prin comparație cu vremurile de acum 50 de ani va fi mai bine, dar fața de multe state și popoare din același prezent temporal, raportarea va ramâne semnificativ defavorabila și frustranta, iar plecarea din țara va continua la un nivel ridicat.

Lumea actuala ofera numeroase oportunitați, chiar pornind de la decalaje serioase. Important este de luat din filmul lui Emir Kusturita doar experiența artistica și nu rolul de cvasi-spectator al pisicilor sale, precum și de analizat constant ce fac efectiv pisicile din spectrul politic și cum o fac, pentru o sprijinire în consecința (cu diferențieri atente și fara generalizari excesive).

NOTE _____

1 Emir Kusturita se pare ca a dorit mai mult sa mai adauge o pereche (de pisici) pe masura diverselor perechi surprinzatoare de amorezi din film pentru a completa spectacolul vieții.

2 Pentru o discuție despre diferențele între un stat extractiv și unul inclusiv, a se vedea, de exemplu, Valentin Lazea / „Leviathanul de hârtie”: Modelul de stat pe care-l construim, CRONICILE Curs de Guvernare, nr. 96, plecând de la lucrarea „De ce eșueaza națiunile” (2012) de Daron Acemoğlu și James A. Robinson.

3 https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/european-economic-forecast-autumn-2018_en.

4 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip115_en_0.pdf

5 A se vedea: http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/ipi09r19.pdf. În perioada 1.I – 30.IX.2019, comparativ cu perioada 1.I – 30.IX.2018, productia industrială a scazut cu 1,5% ca serie bruta si cu 2,1% ca serie ajustata în functie de numarul de zile lucratoare si de sezonabilitate. Datele pe septembrie 2019 arata o scadere de 4,8% față de septembrie 2018 ca serie ajustata în functie de numarul de zile lucratoare si de sezonabilitate.

6 <https://economie.hotnews.ro/stiri-auto-23211886-industria-auto-are-contributie-14-pib-26-exporturi-spune-seful-automobile-dacia.htm>

<https://www.agerpres.ro/politica/2019/11/22/orban-industria-auto-este-vitala-pentru-dezvoltarea-economica-a-romaniei-407784>.

7 A se vedea datele INS.